

Harjo

...și a fost 4 martie 1977

Întâlnire cu Toma

(Teatrul „Bulandra” – 4 martie 2002)

Ion Caramitru:

„Portret de fum“

Ce se poate spune despre un actor? Că a jucat bine, că a făcut multe roluri, că în perioada lui de grație a fost cel mai bun, că a avut și căderi, că a avut și probleme sufletești, că nu i-a mers bine în familie, că l-a lovit și cutremurul. Poți să spui orice. Nu poți să spui însă ceea ce a avut el în minte, în suflet, seară de seară, noapte de noapte, când scria poeziile pe care le-am descoperit mai târziu și din care începe să se încropească un personaj pe care nu l-am cunoscut, când, din amintirile noastre, câte le avem, mai putem să desenăm încă o trăsătură a acestui portret de fum, pentru că numai de fum mai poate fi și, în același timp, să ne pară rău că a rămas atât de puțin de pe urma lui. Ceea ce rămâne, totuși, în urma lui Toma Caragiu este că la răscruce de timp și de destin a fost unul dintre actorii puțini care au purtat ambele măști ale teatrului, masca râsului sau masca plânsului, cu aceeași decență și cu aceeași forță.

Matilda Caragiu:

„Ne e dor de tine...“

Nu știi dacă aș putea să spun „mă bucur“ în această împrejurare și, totuși, am să spun: mă bucur că sunteți astă-seară atât de mulți, așa cum și-ar fi dorit Toma. Sunteți colegii lui dragi, familia, studenții, tinerii, toți admiratorii lui. Sunt convinsă că și el este aici, cu spiritul lui ghiduș, ludic, ca un *Puck* care umblă pe undeva să ne încurce, să ne spună cine știe ce, să mă-ncurce pe mine, că-i plăcea să mă cam încurce, să-mi pierd șirul, poate. Dar dumneavoastră mă veți ierta, pentru că nu eu sunt de vină. El este cu noi și poate nu numai că vrea să ne încurce, dar poate că vrea să ne întrebe: „Ce căutați voi toți aici?“ Răspunsul ar fi foarte simplu: ne este dor de tine...

Rodica Tapalagă:

„A plecat ca o mare taină nedezlegată“

Unul dintre marile privilegii pe care le are un actor este și acela de a putea vorbi despre un coleg ca despre o mare bucurie, cu mândria de a fi contemporan cu un om atât de special, de misterios. Toma a plecat ca o mare taină nedezlegată. O taină care ne tulbură și acum. Și fiecare mărturie a oamenilor foarte apropiați de el, poeziile lui ne surprind pe noi, cei care sperăm că îl cunoaștem în *viața* asta care există, de fapt, lângă viață.

Amintirea lui, care ne copleșește mereu și, paradoxal, a început să ne și bucure, e legată, în primul rând, de talentul lui uriaș, absolut fabulos. Un om unic, un amestec de farmec, brutalitate, gingășie, moralitate intransigentă; a fost o arzătoare conștiință civică. Mă întreb care ar fi fost conduita lui în timpurile pe care le trăim acum, când noi, cei, cândva, corupți de idealuri, încercăm să descifrăm această nouă ecuație, cu foarte multe necunoscute, în care existența noastră – mă rog, ce-a mai rămas din ea – se silește să intre.

Victor Rebengiuc:

„Forța de a-ți învinge reputația“

Lucrul deosebit pe care l-am învățat de la el e forța de a-ți învinge reputația. Avea o reputație nemaîntâlnită de actor comic. Și, cu toate astea, spre sfârșitul vieții, a jucat roluri tragice. Simpla lui intrare pe scenă declanșa aplauze din partea publicului care aștepta să rădă. El avea forța să stingă aceste aplauze și să joace rolul tragic, obligând în felul acesta publicul să gândească și despre el, ca actor, și despre viață, și despre teatru, altfel decât până atunci.

L-am cunoscut personal când filmam *Pădurea spânzuraților*. Eram amândoi la Buftea, într-o cabină, așteptând să fim chemați pe platou și discutam. Era perioada frumoasă, fastă pentru scenă a anilor '64-'65. Din păcate, n-a ținut prea mult. Penciulescu se lupta să înființeze un teatru: Teatrul Mic. El l-a înființat, nu Dinu Săraru! Eram, deci, în cabină, vorbind despre asta. I-am spus că Penciulescu m-a invitat acolo și pe mine și i-am cerut sfatul: „Du-te, domnule, du-te! Dumneata cu Poldi Bălănuță și George Constantin cu Olga Tudorache sunteți cele două cupluri extraordinare ale Teatrului Mic. Du-te!“, mi-a răspuns. A mai trecut puțin timp, ne-au chemat pe platou, am făcut o repetiție, era și Liviu Ciulei, căruia i-am spus că vreau să plec. Și atunci a sărit Toma: „Da' ce să cauți dumneata, domnule, la Teatrul Mic?“

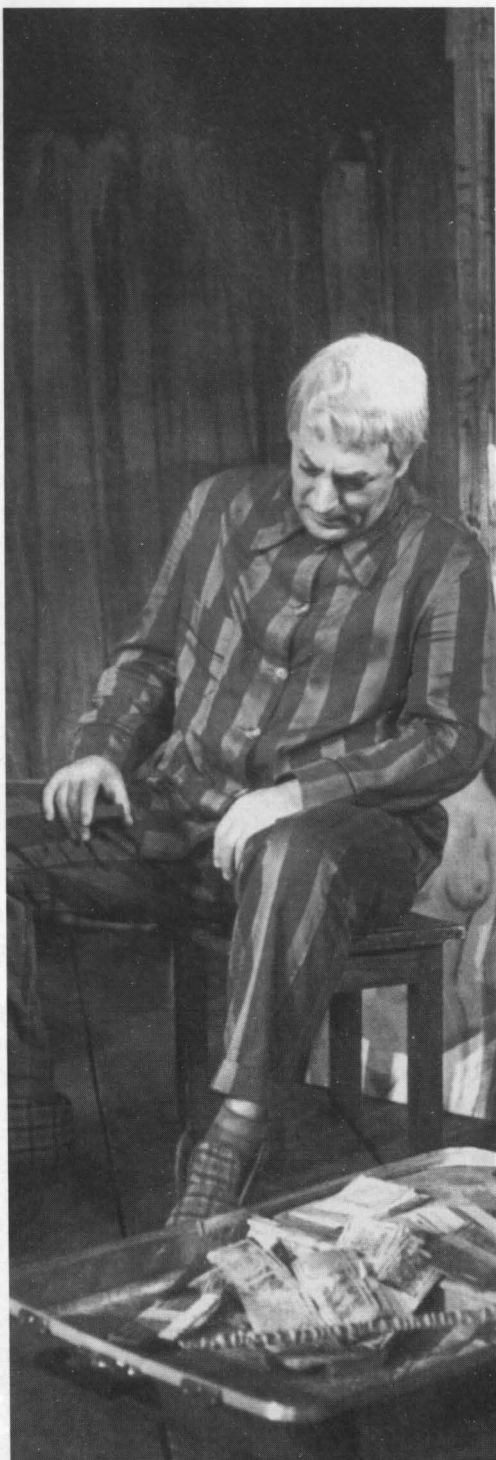
Florian Pittiș:

Țigara de foi pentru Toma

Au trecut exact 25 de ani. Ora 21:20 ne-a prins aici, împreună.

În noaptea aceea, „patrioții“ Teatrului *Bulandra* s-au adunat și i-au trecut în revistă pe toți cunoscuții noștri. Despre Toma, nu se știa nimic. Din acel moment, câțiva dintre noi n-au mai plecat de acolo. Pino Caramitru a stat în fața blocului până când Toma a fost descoperit. Atunci eram certat cu Pino, nu ne vorbeam de câțiva ani buni. Ne-am întâlnit la cimitir, la Bellu, la catafalc. Ne-am privit și ne-am îndreptat, în aceeași clipă, unul către celălalt, cerându-ne amândoi iertare. Pino a făcut un gest superb. A băgat mâna în buzunar și a scos țigara de foi cu care-l aștepta pe Toma, dacă l-ar fi prins în viață, și mi-a dat-o mie. Am adus-o. Din acel tragic moment am învățat că există lucruri atât de grave și atât de importante, iar în fața lor toate orgoliile și ambițiile noastre sunt mărunte și ridicole.

Nu pot să închei decât folosind o replică ușor adaptată dintr-o piesă în care a jucat el: „Toma, ce frumos, ce mândru sună acest nume!“

Toma CARAGIU în *Meteorul* de Dürrenmatt, Teatrul „L.S. Bulandra“, 1968.